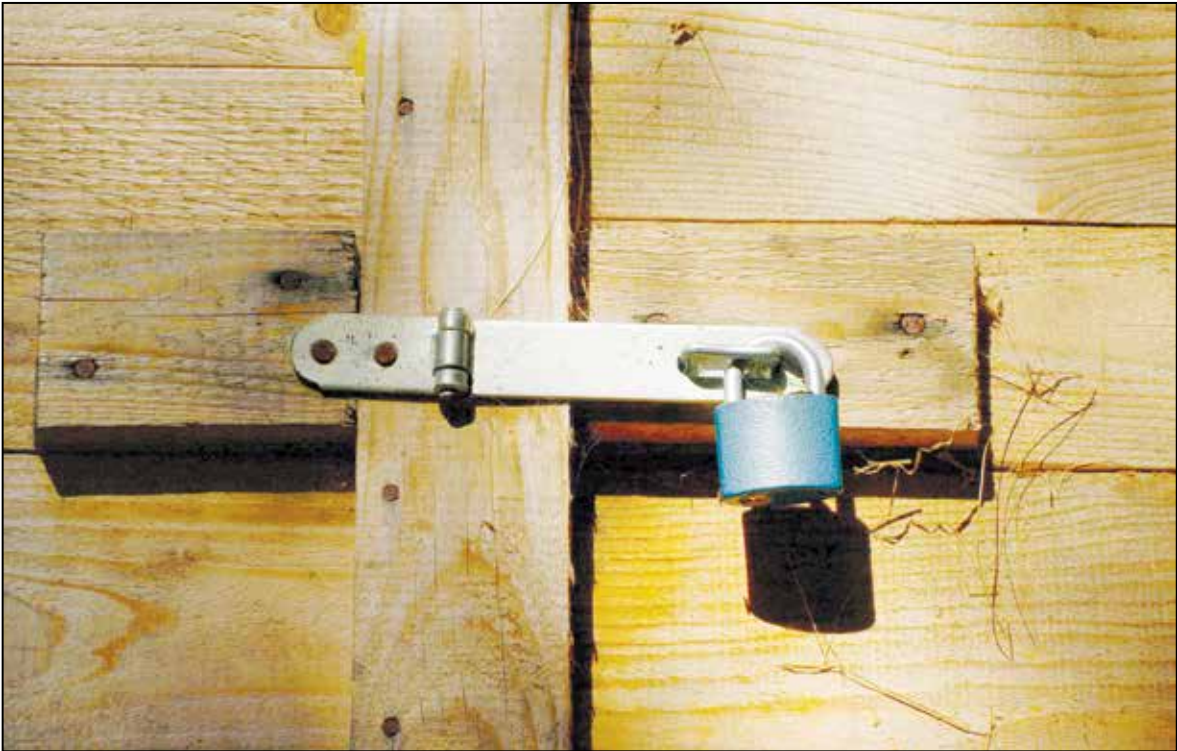

طی سه دهه و به نام خصوصی سازی انجام شد

خلاص شدن دولت از شرکت‌های ورشکسته

هشدار همتی به فرصت‌جویان بازار ارز در فضای مجازی

رئیس کل بانک مرکزی در صفحه اینستاگرام خود نوشت: عوامل اقتصادی و توانایی مداخله بانک مرکزی، نرخ‌هایی که امروز توسط فرصت‌جویان و در فضاهای مجازی مطرح می‌شود را ماندگار نمی‌داند. به مردم توصیه می‌کنم داریی خود را در معرض ریسک بازار ارز قرار ندهند.

به گزارش ایسنا، در پست جدید همتی آمده است: این روزها متأسفانه برخی افراد و صاحب‌منصبان و بعضاً ذینفعان به تریبونی که دسترسی پیدا می‌کنند، با بی‌توجهی به جنگ تبلیغاتی و روانی دشمنان علیه کشورمان و در حد خود، آینده منفی را به غلط برای اقتصاد کشورمان به تصویر می‌کشند.

دلان و نوسان‌گیران هم‌سوار بر این گونه القائات و بزرگ‌نمایی‌ها، بحث‌هایی مانند تأثیر رد یا قبول پالرمو و SPV و سایر بهانه‌ها، کسب و کار خود را، با فروش ارزهای بالاخریده خود، رونق می‌دهند.

بانک مرکزی همچنان که تا به حال نیز نشان داده است در موقع مقتضی تدابیر پیش‌بینی شده را عملیاتی خواهد کرد. در زمان و نوع مداخله را بانک مرکزی تعیین می‌کند، نه فضا سازی دلان و فرصت‌جویان.

با حضور مدیر عامل سازمان منطقه آزاد کیش تأکید کرد:

ارائه خدمات مطلوب‌تر به گردشگران نوروزی

مدیر عامل سازمان منطقه آزاد کیش بر تأکید گردشگران و فراهم شدن امکانات مطلوب گردشگری برای مسافران نوروزی کیش تأکید کرد.

به گزارش روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان منطقه آزاد کیش، در نخستین جلسه ستاد نوروزی که صبح سه‌شنبه ۹ بهمن با حضور جمعی از معاونان و مدیران سازمان و روسای کمیته‌های مختلف ستاد نوروزی در محل سالن اجتماعات سازمان منطقه آزاد کیش برگزار شد، راهکارهای میزبانی شایسته از گردشگران در تعطیلات نوروز ۹۸ بررسی و تصمیمات لازم اتخاذ شد.

غلامحسین مظفری در این نشست با اشاره به لزوم اطلاع‌رسانی مناسب به هموطنان در خصوص شرایط سفر و اقامت در جزیره کیش در ایام نوروز تأکید کرد: باید بگوئیم تا امسال نیز هموطنان در سفر به جزیره کیش اقامت بسیار خاطره‌انگیزی را تجربه کنند.

ایجاد تمهیدات لازم برای سفر هر چه بهتر مردم به جزیره کیش، ارتقاء سطح خدمات در ناوگان حمل و نقل عمومی، استفاده بهینه از ظرفیت‌های بخش خصوصی در جهت ارائه خدمات گردشگری به مسافران نوروزی، بررسی کارشناسانه و همه‌جانبه‌نگری در تعیین شرایط ورود خودروها از سرزمین اصلی به کیش، نظر سنجی مستمر از گردشگران با هدف ارتقاء سطح خدمات و افزایش میزان رضایتمندی مسافران نوروزی، استفاده مناسب از ظرفیت رسانه ملی در جهت معرفی امکانات و جاذبه‌های گردشگری جزیره کیش به هموطنان استان‌های مختلف و تعامل گسترده با مسئولان استان هرمزگان برای هماهنگی بیشتر در میزبانی از گردشگران نوروزی از جمله مواردی بود که دکتر مظفری رییس ستاد نوروزی کیش در این نشست عنوان کرد.

روسای کمیته‌های مختلف نیز در خصوص فعالیت کمیته‌ها در هفته‌های گذشته گزارش‌های کوتاهی را ارائه و مواردی را در جهت ارتقاء سطح خدمات گردشگری در نوروز ۹۸ عنوان کردند.

توجه جدی به مقوله آموزش در بخش‌ها و صنوف مختلف مرتبط با خدمات گردشگری، ایجاد امکان دسترسی به اینترنت رایگان در نقاط مختلف جزیره کیش از جمله مبادی ورودی، تقویت آنتن دهی تلفن‌های همراه در نقاط مختلف جزیره با نصب ۱۶ دکل جمعیتی و همچنین تعامل با اپراتورهای مختلف، ارسال پیامک خوش‌آمد به گردشگران در مبادی ورودی و معرفی اپلیکیشن‌های کیش برای استفاده سریع و آسان از خدمات گردشگری استفاده کارشناسان از ظرفیت‌های فضای مجازی و بروشورهای الکترونیکی برای اطلاع‌رسانی سریع، گسترده و کم‌هزینه‌تر به گردشگران، ایجاد پارکینگ مناسب و رایگان اتومبیل در بنادر چارک، لنگه و آفتاب و افزایش شمار لندنگ کرافت‌ها و شناورهای مسافری از جمله موارد مطرح شده در اولین جلسه ستاد نوروزی کیش بود.

مهدی الیبای، روزنامه‌نگار

ناربخچه این خصوصی سازی

ایده واگذاری بنگاه‌های دولتی به بخش خصوصی پس از دولت هاشمی رفسنجانی در دولت اصلاحات نیز به صورت کج‌دار و مریز ادامه پیدا کرد اما از آنجا که اصل ۴۴ قانون اساسی، در عمل مانعی حقوقی برای بسیاری از واگذاری‌ها بود در سال ۱۳۸۵ و هم‌زمان با آغاز به کار دولت محمود احمدی‌نژاد با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، از سوی مقام رهبری، این محدودیت حقوقی عملاً رفع شد.

در ابلاغیه رهبری در خصوص سیاست‌های کلی اصل ۴۴، هدف از واگذاری بنگاه‌های دولتی این چنین قید شده است:

«شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی - گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به منظور تأمین عدالت اجتماعی - ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی و بهبود منابع مادی و انسانی و فناوری.

«افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی.

«افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی.

«کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی.

«افزایش سطح عمومی اشتغال.

«تشویق اقبال مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوار

همچنین در توضیح سیاست‌های کلی اصل ۴۴ برای جلوگیری از بزرگ شدن تولید تأکید شد: «دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ ندارد و موظف است هر گونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عنوان صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل درصد کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیر دولتی واگذار کند.»

همانگونه در متن ابلاغیه به صراحت تأکید شده هدف از واگذاری بنگاه‌ها و شرکت‌های دولتی از یکسو ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی و از سوی دیگر افزایش سهم بخش خصوصی در اقتصاد ملی و افزایش رقابت‌پذیری اقتصادی است. ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در دولت محمود احمدی‌نژاد عملیاتی‌مانع بزرگ حقوقی برای واگذاری بنگاه‌های اقتصادی به بخش خصوصی را از میان برداشت.

پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ در سال ۱۳۸۵ و تأکید آن بر کاهش تصدی‌گری دولت و کاهش بنگاه‌های و پس از ایجاد برخی زیرساخت‌های تقنینی لازم، سرانجام در تیرماه سال

نگاهی به واگذاری کارخانه نیشکر هفت تپه تا حدود زیادی گویای وضعیت سایر موارد خصوصی سازی است. در واقع دولت، واگذاری شرکت‌های دولتی رانه برای افزایش کارایی و شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی بلکه برای خلاص شدن از شر بنگاه‌های زیان‌ده و ورشکسته دولتی، انجام می‌دهد

۱۳۸۷ سازمان خصوصی‌سازی موظف شد در چارچوب اساسنامه‌های جدید و با اهدافی از جمله «گسترش مالکیت در سطح عموم مردم»، «ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی»، «افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی» و «کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی»، نسبت به انجام وظایف قانونی خود برای کاهش تصدی‌گری دولتی و واگذاری بنگاه‌های دولتی اقدام کند. در این راستا و در دولت محمود احمدی‌نژاد و همچنین در ادامه آن در دولت حسن روحانی تعداد قابل توجهی از شرکت‌ها و بنگاه‌های دولتی در راستای

اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ توسط سازمان خصوصی‌سازی واگذار شد. در خصوص این واگذاری‌ها چند انتقاد اساسی به چشم می‌خورد:

واگذاری شرکت‌های ورشکسته

بسیار گفته می‌شود که خصوصی‌سازی و واگذاری شرکت‌های دولتی باعث ورشکستگی شرکت‌ها و در نتیجه بیکارسازی کارگران شده است. در این خصوص مثال‌های بسیاری ذکر می‌شود: از جمله کارخانه کشت و صنعت نیشکر هفت تپه یا هیکو و شرکت‌هایی از این دست که به نام کوچک‌سازی دولت و خصوصی‌سازی، از تملک

دولت خارج و اصطلاحاً خصوصی شدند. اما منتقدان به این نکته توجه ندارند که اساساً این شرکت‌ها پس از خصوصی‌سازی ورشکست نشدند، بلکه در زمانی که در تملک دولت قرار داشتند بنگاه‌هایی کاملاً ورشکسته بودند و با حجم بدهی قابل توجه به بخش خصوصی واگذار شدند. مثلاً شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه زمانی که ۱۰۰ درصد در اختیار دولت بود کاملاً ورشکسته بود و میزان زیان انباشته آن چند برابر سرمایه این شرکت بود و از این حیث مشمول ماده ۱۴۱ قانون تجارت بود. یعنی شرکتی ورشکسته بود که بر مبنای قانون تجارت باید منحل می‌شد نه این که خصوصی می‌شد. این ورشکستگی در زمانی رخ داد که نیشکر هفت تپه، کاملاً دولتی بود و توسط مدیران دولتی اداره می‌شد. نیشکر هفت تپه زمانی که به بخش خصوصی واگذار شد زیان انباشته آن به ۳۴۵ میلیارد تومان رسیده و ظرفیت تولید آن به یک سوم کاهش یافته بود.

نگاهی به واگذاری کارخانه نیشکر هفت تپه تا حدود زیادی گویای وضعیت سایر موارد خصوصی‌سازی در یک دهه اخیر است. در واقع دولت، واگذاری شرکت‌های دولتی رانه برای افزایش کارایی و شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی بلکه برای خلاص شدن از شر بنگاه‌های زیان‌ده و ورشکسته دولتی، انجام می‌دهد و در واقع قصد دارد با نشان دادن آدرس غلط، علت تعطیلی یک بنگاه را در بخش خصوصی جلوه دهد در حالی که همان گونه که تأکید شد، این شرکت‌ها اساساً زمانی که در تملک دولت بودند، ورشکست بودند و طبق قانون تجارت باید منحل اعلام می‌شدند و دولت نیز مسئولیت و عواقب

پرسش اساسی این است که چرا دولت علاقه‌ای به واگذاری و خصوصی سازی بنگاه‌های سودده ندارد؟ چرا خصوصی سازی از بخش‌های سودده اقتصاد ایران از جمله صنایع فولاد و پتروشیمی و نفت و غیره آغاز نمی‌شود؟ چرا دولت ابتدا شرکت‌های ورشکسته دولتی را واگذار می‌کند؟

این انحلال را می‌پذیرفت. پرسش اساسی این است که چرا دولت علاقه‌ای به واگذاری و خصوصی‌سازی بنگاه‌های سودده ندارد؟ چرا خصوصی‌سازی از بخش‌های سودده اقتصاد ایران از جمله صنایع فولاد و پتروشیمی و نفت و غیره آغاز نمی‌شود؟ چرا دولت به هنگام خصوصی‌سازی در ابتدا شرکت‌های ورشکسته دولتی را واگذار می‌کند؟

این نگاه دولت به مقوله خصوصی‌سازی، که البته به یک دولت خاص نیز تعلق ندارد و به سنت تمام دولت‌های تبدیل شده است، خود گویای علت آشفتگی‌های خصوصی‌سازی در ایران است. این نگاه ابزاری به خصوصی‌سازی در واقع نه خصوصی‌سازی که تهی کردن مفهوم خصوصی‌سازی و مفری برای فرار از مسئولیت است.

افزایش حجم دولت

دومین ایراد اساسی به خصوصی‌سازی را باید نقض غرض این مفهوم دانست. اساساً هدف از خصوصی‌سازی کاهش حجم دولت در اقتصاد ملی بود. این در حالی است که تمام دولت‌های پس از انقلاب، با اهداف و ایدئولوژی‌های متفاوت (سازندگی، اصلاحات، عدالت و اعتدال) به رغم ادعای کاهش تصدی‌گری، حجم دولت در اقتصاد ملی به صورت سالانه افزایش یافته است و دولت از طریق بودجه عمرانی و با افزایش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عملاً به حجم خود در اقتصاد ملی که با بررسی میزان بودجه دولت نسبت به GDP سنجیده می‌شود، افزوده است. از این رو دومین هدف خصوصی‌سازی یعنی کاهش حجم دولت نیز نه تنها تاکنون محقق نشده بلکه مسیری خلاف آن طی شده است.

بانک‌ها به هیچ وجه متناسب با اقتضات بانکداری مدرن نیستند. بررسی ترکیب هیات مدیره بانک‌های ایرانی نشان می‌دهد تنها در ۸ درصد بانک‌ها مدیر ارشد حوزه فناوری اطلاعات عضو هیات مدیره است و در ۴۰ درصد بانک‌ها مدیر ارشد فناوری اطلاعات حتی در سطح معاون مدیر عامل هم نبوده و یک مدیر میانی تلقی می‌شود. هم‌اکنون انتصاب اعضای هیات مدیره و مدیران عامل بانک‌ها منوط به تأیید بانک مرکزی است و خروجی این فرآیند عمدتاً یابور و کرات‌های در آستانه بازنشستگی هستند که صرفاً چون چند دهه در بانک‌ها شاغل بوده‌اند، تقا یافته و مدیر ارشد شده‌اند یا کارشناسان حسابداری هستند که بر اساس یک نگرش سنتی و اشتباه در مدیریت بانک‌ها دست‌بالا پیدا کرده‌اند.

وام نمی‌دهند. اما در بانکداری دیجیتال، اعتبار مشتری بر اساس تحلیل داده‌های مالی و غیرمالی تعیین می‌شود و بانک برای اعتماد به مشتری به داده‌های او اتکا می‌کند نه فقط دارایی‌های او. مثال‌های متعدد دیگری وجود دارد که نشان می‌دهد چگونه بانکداری داده‌محور موفق می‌شود محصولات ارزان‌تر و متنوع‌تر و با فراگیری مالی (Financial Inclusion) به مراتب بیشتر از بانکداری دارای محور عرضه کند.

حرکت به سمت بانکداری داده‌محور نیازمند شجاعت و عزم بانک مرکزی برای بازنگری در قوانین و نیز حمایت از نوآوری در بانک‌ها است. بخشی از این حمایت باید صرف تقویت توان تخصصی مدیران ارشد بانک‌ها شود. متأسفانه ترکیب سستی و کیفیت تخصصی مدیران ارشد

می‌توانند با ابزارها و تکنیک‌های تحلیل داده مشتریان خود را KYC کنند (Know Your Customer)، روش‌های پردازش کلان داده‌ها (Big Data) به بانک‌ها امکان می‌دهند از میان حجم عظیم اطلاعات موجود انواع الگوها و تحلیل‌ها را در باره گروه‌های مختلف مشتریان استخراج کنند و با استفاده از روش‌های هوش مصنوعی و یادگیری ماشین نیازهای مشتری را پیش‌بینی کنند. بانکی که چنین نگاهی به داده دارد بر اساس داده مشتریان آنها را اعتبار سنجی می‌کند و متناسب با این اعتبار به آنها تسهیلات و خدمات مناسب شرایطشان ارائه می‌کند. در چنین بانکی مشتری حتی اگر دارایی نداشته باشد، داده دارد و داده‌ها و راه‌برای بانک ارزشمند و قابل تحلیل می‌کنند.

امادر بانکداری سنتی کسی که چند دقیقه پیش یک حساب با موجودی میلیاردی افتتاح کرده از شمندتر از مشتری دیگری تلقی می‌شود که ۳۰ سال به بانک وفادار بوده اما هیچ‌گاه موجودی بیشتر از حقوق کارمندی آخر ماه نداشته است. در بانکداری سنتی اگر وثیقه مناسب داشته باشدی طرف چند روز می‌تواند وام چند صد میلیارد تومانی بگیرد؛ اما اگر وثیقه و ضامن نداشته باشدی حتی ۱۰ میلیون تومان هم به شما

تخریب خلاق بانکداری فرسوده

استفاده جدی کند. هیچ بانکی نیست که میان مشتریان دیجیتال خود مراجعان به شعب تفاوت قائل باشد و سرویس‌های متفاوت و خاص به هر گروه ارائه دهد. هیچ بانکی بازار یابی داده‌محور انجام نمی‌دهد. بانکداری باز هنوز در استراتژی رشد هیچ بانکی جای ندارد، هنوز حتی یک بانک کوچک که صرفاً دیجیتال باشد و شعبه نداشته باشد مجبور نگرفته و خلاصه اینکه تحول دیجیتال هنوز وارد کالبد بانک‌های ایرانی نشده و در لایه ارتباط با مشتریان متوقف مانده است.

شاید علت این باشد که بانکداری ایرانی هنوز «بانکداری دارایی‌محور» است. در بانکداری سنتی، مشتری زمانی که به بانک مراجعه می‌کند، اهمیت ارزش او را دارایی‌های مشهودی که به بانک ارائه می‌دهد مشخص می‌کند. مشتری اگر پول بیشتری در حساب خود داشته باشد با وثایق ملکی یا سند مالکیت ماشین آلات صنعتی ارائه دهد به راحتی می‌تواند از خدمات بانکی بهره‌مند شود؛ یعنی هر چقدر دارایی‌های مشهود یک فرد بیشتر باشد بانک‌های سنتی، رغبت و امکان بیشتری برای سرویس دهی به‌وی دارند.

اما بانکداری دیجیتال زمینه‌ارایی «بانکداری داده‌محور» فراهم کرده است. اکنون بانک‌ها به انبوهی از داده‌های مشتری دسترسی دارند

این روزها هشتمین همایش بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت توسط بانک مرکزی در حال برگزاری است. در حالی که شواهد نشان می‌دهد بانکداری الکترونیک با استقبال مردم روبه‌رو شده، اما به نظر می‌رسد هنوز تأثیر تحول دیجیتال در بانک‌های ایرانی، محدود به الکترونیک کردن ارتباط با مشتریان بوده و فرآیندها و عملیات درونی بانک‌های ایرانی چندان از قابلیت‌های تحول دیجیتال بهره‌مند نشده است. اگرچه مردم این روزها کمتر به شعبه مراجعه کرده و اغلب نیازهای بانکی روزمره خود را از طریق اپ‌های موبایل، دستگاه‌های خودپرداز، پایانه‌های فروش و سامانه‌های بانکداری اینترنتی برآورده می‌کنند، اما فناوری اطلاعات تأثیر چندانی بر طراحی محصولات بانکی نداشته و همان محصولات قدیمی این بار روی کانال‌های دیجیتال ارتباط با مشتری عرضه می‌شوند.

هنوز هیچ محصول مالی در نظام بانکی ایران وجود ندارد که صرفاً برای مشتریان دیجیتال عرضه شده باشد. هیچ نوع سپرده یا وام با خدمات اعتباری نیست که بر اساس تحلیل داده‌های مشتریان و صرفاً روی کانال‌های دیجیتال عرضه شود. هیچ بانکی نیست که در مدیریت منابع و مصارف خود از قابلیت‌های بانکداری الکترونیک